

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 632782/23

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים
לפני כבוד הדיינים:

הרב מרדכי רלב"ג – ראב"ד, הרב יעקב מ' שטיינהויז, הרב מנחם האגר

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד נתנאל עובד)

נגד

הנתבע: פלוני

הנדון: קידום הליכי התרת עגונה כשברקע הייתה תביעת נזיקין

החלטה

לפנינו תביעת האישה לגירושין.

רקע ועובדות

תיק זה מתנהל בבית דין כ-30 שנה; מדובר בתיק עגינות הממושך ביותר שהגיע לפתחנו. לדעת ביה"ד האשם הבלעדי לעגינותה של האשה הוא הבעל, ועל כך נרחיב בהמשך ההחלטה. למעלה מן הצורך להרחיב בחובה המוטלת על דייני ישראל למציאת פתרון ומזור לעגונה. עם זאת, נביא בקצירת האומר מספר ציטטות בעניין זה, כדלהלן:

רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל. אתאי ההיא איתתא קא צווחה קמיה ולא הוה משגח בה. אמר ליה: לא סבר ליה מר 'אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה' ??? (שבת נה, ע"א).

ובשו"ת הב"ח כתב:

והנה חס ושלום אל תחשבו לי לגאווה שהכנסתי ראשי בדברים אלו... אשר על זה נמי [= גם כן] אמר שלמה (קהלת ד, א) 'ראיתי דמעת העשוקים ואין להם מנחם'...

וכל מי שמתיר עגונה אחת בזמן הזה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים...

ור' שמואל בר' אורי שרגא פייביש, בעל "בית שמואל" לאבן העזר, כתב על גודל חובת הדיינים בעניין זה:

ואם בשגם הפליא [=ר' משה מבריסק, בעל "חלקת מחוקק"] לעשות בקונטרס עגונות, אשר הרבה חשו חכמינו ז"ל לתקנותיהם. וכן רבים וכן שלמים הפליאו, ועם כל זה הפלאה זו אינני יודע מה היא, ועדיין לא יצאו ידי חובתן, כי אין די באר והן גופי תורה כמים שאין להם סוף, עמוק עמוק מי ימצאנו.

בתחילת הדברים נרחיב בעניין השתלשלות העניינים בתיק ארוך זה.

הצדדים נישאו לפני כארבעים שנה. מנישואין אלו נולדו להם שישה ילדים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(1) ההליכים הראשוניים בביה"ד האזורי

כעבור עשר שנים מהחתונה, באייר תשנ"ב (1992), הגישה האישה תביעות גירושין בביה"ד, ושוב ב-1998.

בשנת 1992 הטיל ביה"ד עיקול על הדירה המשותפת, לבקשת האישה.

בשנת 1993 נפסקו לאישה מזונות קטינים בסך של 2,000 ₪ לחודש.

בתסקיר מ-1997 נראה שהפירוד והמתיחות בין הצדדים היו על רקע של אופי קשה ועקשן של האיש בתחומים שונים, אחד מהם חינוך הילדים. כתוצאה מעיקשותו הילד הגדול היה בסיכון מתוך דברי התסקיר:

מדובר במשפחה בת 8 נפשות הכוללות זוג הורים ו-6 ילדים בגילאים 14-6. היחסים בין ההורים קשים ומתוחים ביותר כשהרקע לכך הוא חוסר הסכמה בנושאי חינוך ובאופי המיוחד שיש לתת לאורח החיים החרדי שהם מקיימים. לדברי האם האב משפיל אותה ביותר. האב אומנם מכחיש זאת אך גם בשיחה אינני בחדר התרשמתי מזלזול שהוא מפגין ביחס אליה. עמדותיו נוקשות ובלתי פשרניות בנושא החינוך ונראה שגם ביחסים הבין אישיים עם אשתו יש לו גישות שמרניות ביותר. [פלוגין] טוען אומנם שבנושאים מסוימים הוא מוכן להתפשר כדי להשיג שלום בית, אולם נושא החינוך הוא מחוץ לכל פשרה מבחינתו.

וז"ל פרוטוקול הדיון מיום 16/1/2002:

בא כח הבעל אומר התיאור העובדתי שהאשה היתה בת בית אצלם מוכיחה שהאשה ידעה עם מי היא מתחתנת, תביעת הגירושין החלה רק לאחר שכבר נולדו להם ששה ילדים. הבעיה התחילה לאחר שהיו חילוקי דעות בענין החינוך. הבעל עמד על כך שהילדים יחונכו במוסדות שלומדים באידיש היינו בצאנז. לעומת זאת האשה העבירה את הבנות לבית יעקב שלומדים שם בעיברית שלא בהסכמתו ושלא בידיעתו. עקב כך הבעל אומר לה שהילדים יתקלקלו וכדור', והאשה רואה את זה כקללות. הבעל עוזב את הבית כדי שלא יוצרו פרובוקציות וריב. כל טענות האשה על השפלות זה לפי מושגים שלהם, היינו דבורים שהחינוך של הבנות יתדרדר, ושהבנות לובשות ג'ינס. הטלויזיה היא הנושא האחרון.

האשה אומרת אין ולא היתה טלויזיה בבית. יש רק וידאו. הבן הגדול אינו לומד בגלל אביו. הוא בן 18 ועובד במסגרת חסד מאוד טובה. במקום שהבן הזה יסתובב לי ברחובות, יש לו וידאו בחדר סגור.

בשנת 1998 בקשה האישה הגדלת המזונות, מאחר שסך של 2,000 ₪ אינם מספיקים לשישה ילדים. נפסקו לה 3,000 ₪ לחודש, כפי שנאמר בהחלטה:

מחייבים את הבעל לשלם לאשה סך 3,000 (שלושת אלפים ש"ח) בכל חודש, צמוד לתוספת יוקר השכירים למזונות הילדים החל מהיום.

פס"ד זה מבטל החל מהיום פס"ד קודמים למזונות ובא במקומם.

האישה גם ביקשה להרחיק את האיש מהבית, אך ביה"ד דחה את בקשתה ביולי 1999. בעקבות זאת ערערה האישה לביה"ד הגדול.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(2) ההליך בביה"ד הגדול

ביה"ד הגדול הפנה את הצדדים לייעוץ אצל הרב יעקובזון, וביוני 2001 הפנה אותם בהסכמת האיש, לרבי מאמשינוב. האיש קיבל עליו בביה"ד שיעשה כפי שורה האדמו"ר.

בינואר 2002 החליט ביה"ד הגדול לחייב את האיש בגט. זאת לאחר שהבעל הסכים ללכת לרבי מאמשינוב ולקבל את הכרעתו, והאדמו"ר מאמשינוב הורה לו להתגרש. וז"ל ההחלטה:

ביום ד' באלול תשנ"ט הוגש בפנינו ערעורה של האשה על פס"ד של ביה"ד האזורי בירושלים מיום כ"ט בתמוז תשנ"ט פס"ד בן שלושה סעיפים ועל פיו דוחים בקשת ב"כ האשה להרחקת הבעל מהבית ומחייבים את הבעל לשלם לאשה סך של 3,000 (שלושת אלפים) ש"ח למזונות הילדים (ששה במספר). לאשה לא נפסק מזונות.

ועל זה נסב ערעורה של האשה בכתב הערעור ובפנינו השמיעה האשה וב"כ טענות קשות נגד הבעל בכל התחומים ושעל כן שומה על ביה"ד להרחיק את הבעל מן הבית.

כן קבל על הצמצום בפסיקת מזונות, ושלדעתה באפשרותו של הבעל לשלם סך של 6,000 ש"ח לילדים.

וכן טען ב"כ האשה כי אין כל סיבה שלאשה לא מגיע מזונות.

בתגובה טוען ב"כ המשיב כטענה מקדמית כי יש תביעת גירושין וכו', מרשו הוא חסיד האדמו"ר מאמשינוב והאדמו"ר מוכן לטפל בזה, וגם היתה הסכמה ללכת להרב יעקובזון שיטפל בתיק. היו עוד דיונים. ביום י"ב בסיון תשס"א בית דיננו החליט לאור הצהרת המשיב כי הוא יקבל עליו כל החלטה שתנתן ע"י כבוד האדמו"ר מאמשינוב שליט"א.

ואכן, אומר כבוד האדמו"ר שליט"א שוחח אישית אתי, ואמר לי במפורש כי בני הזוג צריכים להתגרש בצורה חד משמעית.

ולאחר העיון בכל התיקים והפרוטוקולים ולאחר שכבר כבוד האדמו"ר שליט"א קבע כי הצדדים צריכים להתגרש, ולפי כל הנסיבות הנמצאות בתיק, וכן לאור הפירוד של הרבה שנים, אנו מחליטים לחייב את הבעל במתן גט לאשתו ללא דיחוי מאחר וקיבל עליו בצורה ברורה לשמוע בקול חכמים וביחוד את כבוד האדמו"ר שליט"א.

בדרישת האשה למתן צו להרחיקו מן הבית ביה"ד מוציא צו להרחקתו מן הבית ומשום זה אין הבעל חייב במזונות אשתו, על כן בשלב זה אין האשה זכאית למזונות.

באשר לגובה מזונות הילדים ביה"ד בדעה שבשלב זה לא ניתן לשנות את פסק הדין של ביה"ד האזורי.

(-)שלמה בן שמעון

מצטרף.

(-)עזרא בר שלום

נראה לי, כי העובדא שהצדדים חיים בנפרד אינה נמוק עד כדי לחייב את הבעל במתן גט.

אולם, הואיל והבעל הצהיר כי הוא יקבל כל המלצה של האדמו"ר מאמשינוב שליט"א, והואיל ולפי האמור לעיל דעת האדמו"ר שהצדדים צריכים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להתגרש, על הבעל לכבד את דעת האדמו"ר שליט"א, וליתן את הגט כפי שהצהיר לפנינו.

(-) יוסף נרב

לאור האמור, מוחלט כדעת הרוב.

האיש לא קיבל את הכרעת האדמו"ר מאמשינוב למרות שהסכים קודם לכן לקבל את דעתו והכרעתו, ביזה את החלטתו, אמר שאינה דעת תורה, וביקש שהרב אלישיב יכריע. וז"ל הפרוטוקול מחודש אדר א' תשס"ג:

המשיב: אני הלכתי לאדמו"ר, ואמרתי לו, איך אתה אומר להתגרש, כאשר דעת תורה אומרת אחרת. האדמו"ר אמר שאם צריך להוציא טלוויזיה והרב אלישיב אמר אחרת... אני אמרתי לאדמו"ר שאני רוצה דעת תורה. אם הרב אלישיב אמר שצריך להוציא טלוויזיה ואם צריך אז צריך להוציא את הילדים. צריך ללכת אחר בית דין יפה, שהוא הרב אלישיב, אני רוצה דעת תורה. האדמו"ר מאמשינוב הוא לא דעת תורה בשבילי.

כעבור שנה, בתאריך ל' אדר א' תשס"ג (2.2.2003), ביה"ד הגדול נתן החלטה נוספת, וז"ל:

בתיק זה חויב הבעל בגט ע"י ביה"ד הגדול, בתאריך י"א בשבט תשס"ב. חייב זה נקבע בדעת הרוב - אני לא השתתפתי בהרכב. החיוב נומק בפירוד הממושך ובנסיבות שבתיק, ולאור הכרעתו של כ"ק האדמו"ר מאמשינוב שליט"א. יצוין, כי הבעל הצהיר שיקבל עליו כל החלטה שתנתן ע"י האדמו"ר שליט"א.

חלפה שנה, והבעל מתכחש להבטחתו. בשיבה שהתקיימה ביום ב' בשבט תשס"ג התריס הבעל ואמר: "האדמו"ר הוא לא דעת תורה בשבילי". הוא מבקש ללכת לרב אלישיב, ורק הוא דעת תורה בשבילו.

אין ספק, כי מדובר כאן במבזה תלמיד חכם, מגדולי הדור, ודינו מפורש בשו"ע יור"ד סימן של"ד. ובפרט שהבעל קבל על עצמו את הכרעת האדמו"ר בנושא זה. ובפרט שהאדמו"ר פעל בנושא זה גם כשליח ב"ד, לאור בקשתו של ביה"ד הגדול.

ועיין ב"כנסת הגדולה" (יור"ד סימן של"ד) כי "לעובר על דברי חכמים תרתי עונשי איכא, מכת מרדות או נידוי. ועל החמור מנדין, ועל הקל מכין מכת מרדות". כך, שיש לענוש את הבעל בתרתי, מבחינת ההלכה.

בנוסף, מן החומר שבתיק עולה תמונה קשה. הבעל מתיימר להראות כצדיק יסוד עולם. דו"ח לשכת הרווחה מציין את ההשפלות שמשפיל את אשתו וילדיו בקללות ובכינויי גנאי. הוא מבקש לכפות על ילדיו לימודים במסגרת דוברת אידיש בלבד, ודורש שהבנות תלבשנה 3 זוגות גרביונים. לשכת הרווחה מוצאת סיכון רב להתפתחותם התקינה של הילדים.

ביה"ד של העדה החרדית קבע עוד ביום כ"ג באייר תשנ"ח, כי "המצב בבית לא טוב להם ולא לילדים. לכן אנו קוראים להבעל לגרש אשתו". זו גם השקפת כל אלו שטפלו במשפחה. כגון הרב יהושע בק, שכתב לביה"ד הגדול בחודש אייר תשס"א: "ענין יצירת קשר עם אשתו וילדיו, לצערי, לדעתי, אין בו את הכישורים המינימליים לכך".

יצוין, כי לא מדובר בצדיק יסוד עולם במכתב שהוגש לביה"ד נאמר: "אני בדקתי את המחשב של הרב [פלוני] שיחי, וראיתי שם דברי פריצות שאסור לראותם".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מדובר אפוא, באדם המתעלל באשתו ובילדיו, מתעטף באדרת של צידקנות, ומבזה תלמידי חכמים.

אין לי ספק כי לא יציית גם למרן הגר"ש אלישיב שליט"א, כפי שלא ציית לכ"ק האדמו"ר מאמשינוב שליט"א, שקבל עליו במפורש.

האשה מתחננת לגט, לאחר פירוד של יותר מעשר שנים. באת כוחה מבקשת להפעיל נגדו צוי הגבלה, כולל מאסר מאחר וצוי ההגבלה האחרים אינם אפקטיביים. כמו"כ היא מבקשת פסיקת מזונות ראווה לאשה ולילדים - ביה"ד הגדול נמנע בזמנו מפסיקת מזונות לאשה, והסתפק בפסיקת ביה"ד האזורי למזונות ששת הילדים, בסך 3,000 ש"ח.

חושבני כי עקב הנסיבות האמורות, יש למצות עם הבעל את מלוא חומר הדין. ראשית, היות והבעל חייב על ידינו לגרש את אשתו, ואין האשה חייבת להיות עמו, יש לחייבו במזונותיה ומזונות הילדים בשיעור ראוי. מדובר באשה וששה ילדים. יש לקבוע סכום של 1,000 ש"ח לכל ילד, וסכום נוסף של 2,500 ש"ח לאשה - סך הכל: 8,500 ש"ח.

סכום זה ישלם הבעל החל ממועד מתן פסק הדין לחיוב בגט (י"א שבט תשס"ב 24.1.02). הסכום צמוד למדד יוקר המחיה.

שנית, אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת. התנהגותו של הבעל, שיש בה אלימות מילולית, ביזוי והשפלה לאשה ולילדים, וזלזול בתלמידי חכמים, מחייבת נקיטת צעדי אכיפה נגדו. היות וצוי ההגבלה שבסעיף 2 לחוק אינם אפקטיביים כלפי הבעל, על כן, יש להפעיל נגדו את סעיף 3 לחוק המאפשר הטלת מאסר לתקופה של 5 שנים, ועוד חמש שנים נוספות. על כן, יש להורות על מאסרו לפי סעיף 3 לחוק הנ"ל, לתקופה של 10 חדשים, בתקוה שיחליט לציית לדברי חכמים.

חיוב המזונות יכנס לתוקפו לאלתר. צו המאסר יופעל רק בעוד כחודש ימים. בתוך מועד זה תקבע המזכירות ישיבה מחוץ למנין, ע"מ לתת לבעל הסרבן הזדמנות אחרונה לשנות את דעתו.

(-) שלמה דיכובסקי

לאחר העיון, יש לחייב את הבעל בגט, כמו"כ להטיל סנקציות חרם דר"ת ושרי למיקרי ליה עבריא, אמנם לעת עתה אין לכופו אף לא להכניסו למעצר בגין סירוב בגט. עקשנותה של האשה שלא למצות דרכים אחרות שיש להם סיכוי סביר להשתחרר מעגינותא, היא היא שמותירה את האשה כעגונה.

(-) עזרא בר שלום (-) שלמה בן שמעון

לאור האמור, מוחלט כאמור בדעת הרוב.

(3) תביעת נזיקין

ב-2003 פנתה האישה לביהמ"ש לענייני משפחה והגישה תביעת נזיקין נגד בעלה עקב סרבנותו לתת לה גט פיטורין.

האיש חויב בדצמבר 2004 בסך של 425,000 ₪. האישה כפי הנראה מהדיון שהתקיים ביום ה' באדר תשפ"א (17/2/2021) מימשה חיוב זה ע"י חלקו של האיש בדירה.

האישה אמרה כי קיבלה היתר הלכתי מהרב שלום אייזנברגר מו"ץ בקהילת צאנז בירושלים לתבוע תביעת נזיקין בביהמ"ש כנגד הבעל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב-2008 ביקשה האישה להסיר את העיקול על הדירה, וביה"ד נעתר למבוקש. האישה לא פירטה מדוע היא מבקשת להסיר את העיקול, אלא רק כתבה שאין תיקי רכוש תלויים ועומדים בביה"ד ולכן אין מניעה להסיר את העיקול.

בדיעבד התברר כי מטרתה הייתה להעביר את חלק האיש בדירה אליה באמצעות תביעת הנזיקין שבביהמ"ש שזיכתה אותה בסך רב.

(4) ההליך השלישי בביה"ד האזורי

האישה הגישה שוב תביעת גירושין לביה"ד האזורי ביולי 2014.

בדצמבר 2014 התקיים דיון. בדיון זה האיש טען שהאישה גזלה ממנו את הדירה ע"י תביעת הנזיקין שהגישה בביהמ"ש. ביה"ד בהחלטה מיום ט' טבת תשע"ה (31/12/2014) כתב שלא ידון בתביעת הגירושין של האישה עד שתשיב את מה שלקחה ממנו:

2. הבעל ימציא לביה"ד את ההוכחות ששלח לאשתו.

3. כיוון שהאשה הודתה בתביעת נזיקין שגבתה למעלה ממיליון ₪ על התביעה, לפיכך אין בידי ביה"ד לדון ולפסוק בחיוב הגט עד שתשיב האשה את כל מה שגבתה בתביעת הנזיקין.

(5) ההליך הרביעי בביה"ד האזורי

האישה הגישה ביולי 2020 תביעת גירושין נוספת, והתייחסה להחלטה הנ"ל:

9. בהחלטתו זו השאיר כבוד בית הדין את האישה אסירה בידי הבעל למשך 5 שנים נוספות.

10. לאישה לא היה בעבר ואין בידיה כיום, את היכולת להשיב את כספי תביעת הנזיקין.

11. כפי שטענה האישה בדיון בפני בית הדין הנכבד מיום 30.12.14, כספי התביעה שימשו לגדל ולחתן את ששת ילדיה, היות והבעל התעלם לחלוטין מחובתו ההלכתית לפרנס את ילדיו ונמנע במשך 27 שנים מלדאוג לצרכיהם ו/או לצרכי התובעת.

בדצמבר 2020 התקיים דיון בנוכחות שני הצדדים. האיש הובא בצו הבאה ע"י השב"ס.

האישה ביקשה להטיל סנקציות על האיש כדי שייתן לה גט. ביה"ד הבהיר שיש החלטה של ביה"ד מיום ט' טבת תשע"ה (31/12/2014) שאין לדון בתביעת הגירושין עד שתשיב האישה את מה שלקחה מהאיש במסגרת תביעת הנזיקין. עם זאת, הביא ביה"ד את האיש להסכמה שילכו לאדמו"ר מצאנז באשר לשתי שאלות שעומדות על הפרק, האם יש מקום לשלום בית, וכמה כסף על האישה לשלם לו בטרם יתגרשו וזאת בשל החלטת ביה"ד מיום ט' טבת תשע"ה (31/12/2014).

ב"כ האישה התנגד לצעד זה, אך ביה"ד לא קיבל את עמדתו, וז"ל ההחלטה:

א. ייקבע מועד שבו ייסע הנתבע לאדמו"ר מצאנז שליט"א, והבעל התחייב לפעול על פי תשובותיו של האדמו"ר שליט"א.

ב. בשלב זה היות ואין שינוי נסיבות מהחלטה בית הדין האזורי מתאריך ט' טבת תשע"ה (31/12/14) אין מקום לדון בתביעת הגירושין שהגישה האשה לביה"ד כל עוד והאשה לא קיימה את החלטת ביה"ד הנ"ל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יצוין שגם מפירוט כתב התביעה של האשה שהוגש עם פתיחת התיק לא נמצא שינוי נסיבות מאז ההחלטה של ביה"ד מיום ט' טבת תשע"ה (31/12/2014). מה שנטען הוא ביקורת גרידא נגד החלטת ביה"ד הנ"ל, וכביכול ניסיון ערעור מאוחר על החלטה זו.

ביה"ד קיים את הדיון אצל האדמו"ר מצאנז. האיש ביזה בפניו את ביה"ד, קילל אותם:

(מתוך הפרוטוקול) האיש מדבר בחוצפה ובזלזול משמיץ ומקלל את ביה"ד (מדבר באידיש ומספר סיפורים על חשיבות השכנת שלום בין איש לאשתו).

האיש: אני שומע לדעת תורה והאדמו"ר שליט"א הוא דעת תורה, ויש פסק דין של הרב משה שטרנבוך שאני צריך לעשות שלום בית ולא לגרש את אשתי, כמו כן אשתי הרסה את הילדים ואני לא אתן לזה לקרות, האדמו"ר הוא האפוטרופוס של הילדים.

לאחר שהאדמו"ר שמע את דברי הדיינים ושוחח באריכות עם האיש אמר לאיש:

האדמו"ר (פונה לאיש): כפי שאני רואה, אין סיכוי לשלום בית וצריכים להתגרש, אם יש תביעות כספיות אפשר לדון אחרי סידור הגט בבוררות, זה לא ענין לעצם הגירושין, אתה צריך לגרש את אשתך, אם אתה לא מכיר ברבנות לדון בפניהם בנושא הכספי תדון במקום אחר שמקובל גם עליך.

האיש לא קיבל את הדברים, לפיכך ביה"ד החליט במקום והודיע לאיש על קיום דיון כדלהלן:

ביה"ד: אנחנו קובעים דיון ליום רביעי בשעה 12:00 בבית דין ירושלים.

האיש: אין בעיה, אני יבוא משם ישר לבית סוהר, ישר לתפיסה.

(6) הדיון מיום ה' באדר תשפ"א

ביום ה' באדר תשפ"א (17.2.2021) התקיים דיון נוסף בפנינו. האיש ידע מהדיון ואף התחייב להופיע לדיון, אך בבוקר יום הדיון ביקש שלא להופיע. ביה"ד דחה את בקשתו ולמרות זאת לא הופיע לדיון. מאחר שהאיש התחייב להופיע לדיון בפני האדמו"ר ואף ידע על דחית בקשתו שהוגשה בבקרו של יום הדיון ולמרות זאת בחר שלא להגיע, קיים ביה"ד את הדיון בהעדרו ובנוכחות האשה וב"כ.

ביה"ד הסביר לב"כ האשה שיש החלטה חלוטה של ביה"ד מסוף 2014 שקובעת שכל עוד לא תשיב האשה את כספי הנזיקין שגבתה לא ימשיך ביה"ד לדון בעניינה. אם הם מבקשים מביה"ד לנטות מהחלטה זו, למרות שהם בטוחים שהחלטה זו מוטעית, עליהם לפנות או לביה"ד הגדול או להגיש בקשה לסתירת הדין כמבואר בתקנות הדיון תקנות קכח-קלא. אך מכיוון שב"כ האשה לא ביקשו עד כה את סתירת הדיון אלא ביקשו מביה"ד הפעלת סנקציות באופן מיידי על סמך החלטת ביה"ד הגדול מתאריך 2003, וחזרו בכתב התביעה על דברים שנאמרו כבר בפני ביה"ד ב-2014, ומכיוון שלא חודשו נסיבות אחרות ממה שהיה אז, בוודאי לא ייתכן לנטות מהאמור בהחלטה הנזכרת כל עוד היא עומדת על כנה.

לאור זאת ותוך כדי הדיון, תקנו ב"כ האשה את תביעתם, ביקשו את סתירת ההחלטה מ-2014, טענו שהשתנו הנסיבות, ובפרט לאחר המפגש אצל האדמו"ר מצאנז. הם אף הודו לביה"ד על כך שקיים הפגישה אצל האדמו"ר.

ביה"ד הבהיר לאישה בדיון שאם ברצונה לקבל גט כשר על ביה"ד לפעול לפי גירי ההלכה. אף אם אומנם עומדת לה הזכות האזרחית של תביעת נזיקין, מכל מקום מבחינת ההלכה הדבר מפריע לכשרות גט, כפי שיבואר להלן.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האשה מחלה בדיון על כל חיוב כספי שחייב לה האיש ככל ועדיין קיים חוב שלו כלפיה בין אם הוא חיוב מזונות בין אם הוא חיוב מחמת תביעת נזיקין וזאת לאחר שביה"ד הסביר את משמעות מחילתה כפי שבקשו ב"כ האשה מביה"ד שיעשה כן.

האשה גם התחייבה בפני ביה"ד שאם יש לאיש תביעות כספיות נגדה, היא מקבלת עליה בורר שיבחר האדמו"ר מצאנז וגם זאת לאחר שביה"ד הסביר את משמעות מחילתה כפי שבקשו ב"כ האשה מביה"ד שיעשה כן.

דיון והכרעה

(7) השפעת תביעת נזיקין על כשרות הגט

והנה, ביחס לבעל שנפסק דינו לחייבו בגירושין, אך אינו נותן גט מאחר שלטענתו אשתו לקחה ממנו רכוש השייך לו, והבעל מבקש לעכב את הגירושין עד שתשיב לו את רכושו, כתב מהרש"ם חלק ה' סי' ס':

עוד העיר מעכת"ה דלפמ"ש בתשובת הרא"ש הובא בטוש"ע סי' קנ"ד דמי שהוא מוכתב למלכות כופין אותו לגרש... ואמנם לדעתי אף דכופין אותו, היינו אם אינו רוצה לגרש כלל, אבל בנ"ד שרצה לגרשה רק בתנאי שתחזיר לו החפצים שלו, והדין עמו בזה, בודאי אין בידינו לכופו ... ומעתה לפ"ז בנ"ד שלא רצה האב לקבל והוא אנוסה, שוב כופין אותו לגרש בלא תנאי, ואף שהיה אביו מרוצה לקבל החפצים באופן שתתן לו סך רב, כיון דאינה מחויבת בזה, הוי אנוסה. וכהא דאמרו בגיטין ל' ע"א מידי תרקבא דדינרא בעי למיתב לה כו' ומיקרי אונס.

מבואר בדברי מהרש"ם שבמקרה שידוע לנו שהאשה מחזיקה ברכושו שלא כדין וכיוצא ב, הבעל שחויב בגירושין, רשאי לעכב את הגירושין עד שיוחזר לו רכושו. אולם אם אינה מעכבת החזרת החפצים, אלא השבתם לבעל כרוכה בהוצאות רבות שאינן מוטלות עליה, או שהבעל ביקש ממנה להעביר את החפצים לאביו, והלה מסרב לקבלם, חזר הדין שאינו רשאי לעכב הגירושין, וכופין אותו.

לדעת מהרש"ם, במקרה שחפציו ברשותה שלא כדין ההלכתי, גם החולקים על מהרשד"ם אה"ע סי' מא מודים, מאחר ומהרשד"ם כתב את דבריו ביחס לתנאי שהאשה אינה מחויבת בו. משא"כ ביחס לממון הנמצא בידי האשה שלא כדין וחייבת בהשבתו לבעל, הוא יהא רשאי שלא לתת גט ולכפותה בעיכוב הגירושין כדי לקיים את המוטל עליה. בהחזקת ממון הבעל שלא כדין ובהעדר הסכמה לעמוד לדיון בתביעתו ביחס לממון זה, דינה של האשה כמי שאינה "ציית דינא", ובנסיבות אלו הבעל רשאי לעכב את מילוי חובתו על מנת להביאה לציית לדין תורה. אפשר גם לדמות דין זה לדין של "עביד איניש דינא לנפשיה", שאדם יכול לפעול בעצמו כדי להשיג את המגיע לו כמבואר בבבלי בבא קמא כז ע"ב – כח ע"א ובשו"ע חו"מ ד, ואם כן באותה מידה יוכל גם לעשות דין לעצמו ולעכב את הגט כדי להשיג את מה שמגיע לו לפי ההלכה.

נציין עוד לתשובת שב יעקב חלק אה"ע סוף סי' מא ולתשובת שיבת ציון סי' צו שהביא הפת"ש סוף סי' קסה שבמקום שעלתה טענה שהאשה מחזיקה ברכוש השייך ליבם ונכנסה להגדרה של "אינה ציית דינא" בגין סירובה לדון על אותו ממון, ומבקשת לדון רק בחליצה אך לא בתביעות הרכוש שלו, רשאי היבם לעכב את החליצה. אולם העיכוב הוא רק עד שיתברר אם היא ציית דינא. וז"ל השב יעקב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אמאי לא אמר החלוץ בפה מלא שמעכב החליצה עד שיבוא [אבי האשה]
להיות ציית דין [...] ודאי יכול לעכב החליצה עד שיהא ציית דין עמו במקום
הממוצע.

וכן בתשובת שיבת ציון כתב:

ולא עוד, אלא אפילו מן הדין אינו חייב לחלוץ ואף שנתן שטר חליצה ואין לו
זכות מצד תקנות הקהילות [...] מ"מ כיון שהיבם צועק ככרוכיא ורוצה לציית
דין תורה ולקבל על עצמו כל מה שיושת עליו ע"פ פסק דייני ישראל והיא
מסרבת לציית דין תורה, איך יעלה על הדעת לומר שהוא מחוייב לחלוץ כל
זמן שהיבמה מסרבת לציית דין תורה עמו, ועיין בתשובת שב יעקב חלק אה"ע
סוף תשובה מ"א שכתב בפירוש שיכול לעכב החליצה עד שיציית דין עמו,
ושם ב"ש יעקב" היה ליבם דין ודברים עם אבי היבמה ואפ"ה פסק שם
שיכול לעכב החליצה כדי שיכוף כאגמון ראשו לציית דין תורה, מכ"ש וק"ו
בן בנו של ק"ו בנ"ד שהיבם צועק שיש לו טענות ותביעות על היבמה עצמה.

מבואר בדבריהם שההיתר לעיכוב החליצה (שבה היבם מחוייב) הוא רק על מנת לאכוף את
האשה שתהא מאותם שהם "ציית דינא". אך לאחר שעניין זה הובטח, אין מקום לעיכוב החליצה
או הגט.

וכן מתפרשים דברי האגרות משה חלק אה"ע חלק א סי' קיא שכתב כדלהלן:

אבל בעובדא דידן הלא האחים רוצים לחלוץ לה כשתרצה היבמה לענות כדין
התורה בעניני הממון וא"כ הוי העכוב מדידה. ולכן ברור שאין לה מזונות
אלא ג"ח הראשונים בלבד.

הרי שקבע הגאון אגרות משה, שאם היבמה מתנגדת לדון בעניני הממון בדין תורה, אנו
מייחסים לה את העיכוב בהסדרת החליצה, ולכן לאחר ג' חדשים אין מחייבים את היבם
במזונותיה.

עוד נציין לתשובת תשב"ץ חלק חוט המשולש הטור הראשון סי' ו' שבו הבעל חוייב בגירושין
מהטעמים המבוארים באותה תשובה, אך טען שנפסקו לאשה מזונות גבוהים וכי היא נטלה
מרכושו שלא כדין. ככל שהדבר נוגע לחיובו בגירושין, טענה זו נדחתה ונשללה העילה לעכב את
הגירושין עקב טענה זו. ושם נפסק שטענות כאלה יתבררו בהליך משפטי בנפרד מהגירושין, אך
לא יוכלו להביא לעיכוב הגירושין, שבהן הבעל חוייב.

על כן בנידון דנן, מצד אחד בית הדין אינו נותן לגיטימציה לעיגון שהבעל מעגן את אשתו,
מאידך גיסא על פי ההלכה כל עוד בפיו טענה צודקת שהאשה אינה "ציית דינא" בסירובה להשיב
לו את מה שלקחה ממנו במסגרת תביעת הנזיקין בניגוד לדין ההלכתי לא ניתן לקבוע שהבעל
מעגן את האשה. אלא האשה במעשיה מעכבת את השלמת הליך סידור הגט, וכמו שכתבו
הפוסקים הנזכרים בתשובות שב יעקב ושיבת ציון ואגרות משה.

למען הסר ספק ביה"ד מבהיר כי מבחינה המשפטית בית הדין אינו רשאי למנוע מהאשה את
זכותה האזרחית לפנות לערכאות שיפוטיות שונות ולתבוע תביעת נזיקין. אולם, אם האשה
מבקשת מבית הדין להפעיל אמצעים הלכתיים כנגד הבעל במסגרת דין תורה, הרי שכאמור בשלב
זה בית הדין מנוע מלנקוט באמצעים כאלה.

בדומה לזה יש לציין את ההלכה הנהוגה בבתי הדין הרבניים שאין "כפל הטבות", דהיינו
האשה לא תקבל גם יתרון באיזון המשאבים כפי חוק יחסי ממון וגם כתובה. אומנם האשה
רשאית לבקש את המגיע לה לפי החוק, אך אינה יכולה לדרוש שיחד עם זאת תקבל גם את

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הכתובה ההלכתית בעת ובעונה אחת כאשר לפי ההלכה נכסי האיש וזכויותיו הם רכושו הבלעדי. עליה לבחור האם היא רוצה את ההלכה או את החוק.

כך גם בנידון דידן, אי אפשר לבקש גם את תביעת הנזיקין האזרחית וגם את הגט ההלכתי כאשר הם עומדים בסתירה זה לזה.

יתרה מזאת, אם ביה"ד יכפה את האיש לגרש בסנקציות שונות כפי בקשת האישה הרי שלפי ההלכה כפייה זו אינה כדין, היות שהאישה אינה ציית דין, ובמקרה שכפו אדם לגרש שלא כדין ונתן גט הרי שהגט פסול כמבואר בבבלי גיטין דף פח עמוד ב: "אמר ר"נ אמר שמואל: גט המעושה בישראל, כדין - כשר, שלא כדין - פסול ופוסל", וכן נפסק בשו"ע אה"ע קלד, ז.

בהזדמנות זאת מוצא ביה"ד לנכון להעיר על הנוהג שקבע שביתה אצל בתי המשפט להתערב בהליכי בית הדין של תביעת הגירושין בדרך של תביעות הנזיקין. אומנם לכאורה מדובר בהליך נפרד, הליך אזרחי של נזק שנגרם למסורבת הגט. אך בפועל מדובר בשוט המופנה כלפי סרבני הגט, ומטרתו (המוצהרת או לא) היא להשפיע עליו לתת גט. מלבד שמדובר בנגיסה בסמכויות ביה"ד ובהתערבות בוטה בהליך שבסמכותו, גם יש בו פגיעה הלכתית חמורה בהליך הגירושין.

במקרים רבים מדובר בהמלצה לגט בלבד או בחיוב גט שלפי ההלכה אין לבצע בגינו הליכי כפייה נגד הסרבן אלא רק מותר לקרותו עבריינא. בתי המשפט שפוסקים נזיקין במקרים כאלו יוצרים כפייה שאינה מותרת לפי ההלכה ויוצרת עישוי שלא כדין, דבר שפוסל את הגט כאמור לעיל.

אך גם במקרים שבהם נפסקה על הבעל כפייה על הגט, אין לאף גורם אחר מלבד ביה"ד שדן בעניין הגט רשות לכפות עליו, ואם יכפה עליו שלא בשליחות ביה"ד יהיה הגט פסול. וכיו"ב מבואר בבבלי גיטין פח ע"ב "ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל". כלומר, אם עכו"ם כפו אדם לגרש גם במקרה שהדין נותן שיכפו אותו לגרש, למרות זאת הגט פסול! הגמ' נקטה עכו"ם כדוגמא, אך הוא הדין לכל גורם שאינו מטעם בית הדין. רק אם העכו"ם (או הגורם האחר) עשה זאת בשליחות ביה"ד, אזי יהא הגט כשר כמבואר במשנה בגיטין שם: "ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך". במקרה של תביעת נזיקין בתי המשפט בוודאי שאינם באים בשליחות ביה"ד ובאיצטלא של הוצאה לפועל את פסיקות בתי הדין, אלא מדובר בערכאה עצמאית שדנה בתביעה עצמאית, ולפי המבואר לעיל גם אם יהיה הדין לכוף את הבעל אם בתי המשפט יפסקו כפייה בדמות תביעת נזיקין תהיה התוצאה שהגט שייתן הבעל מאימת ומחמת התביעה פסול.

ואכן, הפסיקה המקובלת בכל בתי הדין היא שפסיקת פיצויי נזיקין תיחשב ככפייה לגירושין הפוסלת את הגט. כן פסקו בבית הדין הגדול בפס"ד מיום ד' אדר ב' תשס"ח (11/3/2008) בתיק 7041-21-1 ובפסק דין נוסף של בית הדין הגדול מיום ו' ניסן תשע"ד (06/04/2014) בתיק 936594/2. וכן פסקו בבתי הדין האזוריים, ביה"ד הרבני בנתניה מס' תיק 272088/6, ושל ביה"ד אשדוד מיום כ"א שבט תשע"ה (10/2/2015) בתיק 938078/1 ושל בית הדין בחיפה מיום ל' ניסן תשע"ג (10/04/2013) בתיק 899861/2, ופסיקה נוספת מבית הדין חיפה מיום כ"ב סיון תשע"ה (9/6/2015) בתיק 899861/1.

מנימוק זה החליט ביה"ד ביום ט' טבת תשע"ה (31/12/2014) שלא לדון בחיוב הגט עד שתשיב האישה את מה שגבתה לפי תביעת הנזיקין.

אומנם נטען שהאישה קיבלה היתר לפנות לביהמ"ש. גם אם נאמר שהאישה נהגה בתום לב והבינה שהותר לה להגיש תביעת נזיקין, מכל מקום סבר ביה"ד האזורי בהחלטתו מתאריך ט'

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טבת תשע"ד 31/12/2014 שאת העוול שנעשה לבעל היה עליה לתקן, וכל עוד הדבר לא נעשה אין לביה"ד להזדקק לתביעתה למימוש חיוב האיש בגט.

(8) הבהרת מהלכי ביה"ד בהליך הנוכחי

(א) מניעות ביה"ד מלפסוק סנקציות בדיון הראשון

ביה"ד הוציא צו הבאה כדי שהאיש יופיע לדיונים. האישה ביקשה להותיר אותו במעצר עד שייתן את הגט המיוחל. ברור שמדובר במהלך אחר לגמרי. בגין כפיית גט לא שולחים אדם למעצר, שולחים אותו למאסר. מעצר נעשה רק לצורך כפיית התייצבות ולא כענישה וכפייה למתן גט.

מלבד עניין טכני זה, לפי האמור לעיל כבר נפסק ב-2014 כי כל עוד לא תיקנה האישה את תוצאות תביעת הנזיקין לא ידון ביה"ד בעניין תביעת הגירושין שלה. מדובר בהחלטה חלוטה שלא הוגש עליה ערעור, וביה"ד כבר הסביר באר היטב את נימוקיה וטעמיה של החלטה זו.

לפיכך לא היה מקום לעצור או לאסור את האיש כל עוד לא השתנתה ההחלטה.

מעבר לכך, גם אם הייתה משתנית ההחלטה ואפשר היה להמשיך ולאכוף את חיוב הגט שנפסק פעמיים בביה"ד הגדול מכל מקום לא נפסק שם אלא חיוב גט ולא כפייה על הגט לדעת הרוב, ומעצר או מאסר הם בוודאי כפייה גמורה על הגט ולדעת הרוב בהחלטת ביה"ד הגדול היא כפייה שלא כדין.

לפיכך בוודאי שבשלב שבו נמצא ההליך בעת הדיון שהתקיים בדצמבר 2020 לא היה אפשר כלל וכלל להיעתר לבקשת האישה לסנקציות חריפות נגד האיש.

לו הייתה מוגשת התביעה על פי סדר הדין כתביעה לסתירת דין בגין שינוי נסיבות היה נחסך זמן יקר, וביה"ד יכל היה לפעול על פי הכלים המשפטיים הנתונים בידיו.

(ב) הבהרת הפנייה לאדמו"ר מצאנז

יחד עם זאת, ביה"ד לא דחה את תביעת האישה, התיק לא נסגר, וביה"ד רצה להמשיך ולהתקדם בהליך, ובשלב ראשון בלבד רצה ליזום פגישה אצל האדמו"ר מצאנז, רבו של האיש.

לפגישה זו היו מספר מטרות:

א. מכיוון שהאיש הוא חסיד צאנז יש לצפות ממנו שאם יאמר לו האדמו"ר לגרש הוא יגרש את האישה, וכך ייחסכו עיכובים מיותרים במתן הגט. בפרט לאחר שהאיש התחייב בפנינו בעל פה ובכתב שיקבל את כל מה שיאמר לו האדמו"ר לעשות.

אומנם היה ניסיון דומה בעבר הרחוק אצל האדמו"ר מאמשינוב, אך לא הרי ניסיון זה כהרי הניסיון דנן שמדובר בחסיד המשתייך לחסידות צאנז. שם הצדדים התווכחו אח"כ מה הורה האדמו"ר מאמשינוב, וגם היו גרסאות שונות באשר למסקנתו. שליחו של האדמו"ר מאמשינוב הופיע בפני ביה"ד האזורי ואמר דברים שונים לגמרי ממה שנאמר לכבוד הרב בן שמעון. במקרה דנן לעומת זאת לא רצה ביה"ד להסתמך על מה שיאמרו לו הצדדים בשם האדמו"ר, אלא הלך אליו בכבודו ובעצמו.

ב. מכיוון שבשלב זה לא יכולנו לכפות על גט כפי שהתבאר, ניסינו ניסיון זה כשלב ראשון, וזאת במטרה שאולי יביא הדבר למזור מיידי לעיגון האישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. אם ימרה האיש את פיו של האדמו"ר למרות הסכמתו לעשות ככל אשר יורהו, יהיה בכך משום שינוי נסיבות מסוים שלפיו יהיה אולי אפשר לפסוק נקיטת סנקציות כנגד הבעל למתן גט כפי שיבואר להלן, ואם כן צעד זה יכול לקדם את התיק לקראת הגט המיוחל. גם יוכל להתברר לביה"ד האם אפשר לסמוך על דברי הבעל או שהוא רק מנסה לתעתע באישה ובביה"ד בטענותיו השונות, ואינו מחפש אלא תירוצים ועילות בעלמא כדי לעגן את האישה ולמנוע ממנה את חירותה.

בפועל, אכן התברר שהאיש אינו מתכוון לגרש את האישה, ואינו מחפש אלא תואנות בלבד. הבעל אמר לאדמו"ר שהוא מבקש לנקום באישה, הוא גם אמר לו שאימו ציוותה עליו שלא יתן גט. הוא גם העלה בפנינו תנאים לא הגיוניים, כגון שהאישה תתן לו 3 דירות. כל זה מוכיח שלפנינו עומד אדם שאינו מתכוון לגרש בשום אופן, ועלינו לנהוג בו בהתאם, ולחייבו לגרש בלא שום תנאי כלל.

(ג) האם זה בניגוד לחוק ולתקנות, והאם יש בזה פחיתות כבוד לביה"ד

ב"כ האישה טען בבקשתו מתאריך ל' באדר תשפ"א (12.2.2021) שקיום דיון אצל האדמו"ר מחוץ לאולם הדיונים הוא בניגוד לחוק, התקנות והנהלים.

ביה"ד מבהיר שלא היה זה דיון במובן הרגיל. ברור שבדיון רגיל יש לשמוע את שני הצדדים. יש לקיים אותו במקום מושב ביה"ד. יש לקיים אותו בתחום השיפוט של ביה"ד. בדיון רגיל ההכרעה נתונה בידי הדיינים בלבד ולא בידי גורם אחר.

היה מדובר בפגישה גרידא של הדיינים עם גורם שאמורה להיות לו השפעה מכריעה על האיש והכל אך ורק במטרה לסייע לאישה. ביה"ד יצא מגדרו כדי לסייע לה בעניין זה: נסעו שלושה דיינים יחד עם עוזר מקצועי עד לנתניה בשעות הלילה, שלא בשעות העבודה הרגילות, שוחחו ארוכות עם האדמו"ר מצאנז, המתינו עד שהאדמו"ר ישוחח עם האיש ביחידות, וכל זה כדי שאולי ימצא פתרון לעגינות מרובת השנים של האישה!

מבלי להפחית מכבודו הרם של האדמו"ר מצאנז שליט"א כי הוא זה ולמרות ההערכה הרבה שלנו כלפיו, הערכה שרק גדלה לאור ההשקעה הרבה והמאמץ שהשקיע האדמו"ר באותה פגישה ולא חס על כבודו אפילו כשהבעל לא נהג בו בדרך ארץ, ברור שביה"ד אינו כפוף להחלטותיו, לא חוקית ולא הלכתית. ביה"ד קיים את הפגישה אך ורק מתוך השקפה והנחה כי הבעל ישמע לאדמו"ר מצאנז יותר מאשר לבית הדין. ביה"ד מחל על כבודו וטרח טרחה גדולה לטובת התרת עיגון האישה.

יצוין שזו לא פעם ראשונה שבתי הדין הרבניים יוזמים מהלכים מעין אלו, אין בזה פחיתות כבוד לביה"ד אלא אדרבה זהו כבודם, שהם יוצאים מגדרם למען התרת עגונה ממאסרה ומצער. יצוין שבגמ' הוריות י' א מובאים דברי רבן גמליאל שאמר לשני חכמים שמינה אותם לשררה כלשהי ואמר להם כסבורין ששררה אני נותן לכם – עבדות אני נותן לכם.

מכיוון שלא מדובר בדיונים אלא בניסיונות שכנוע לפיכך גם אין חיסרון מצד דיון בלילה, מצד שמיעת צד אחד בלא הצד השני וכו'.

ב"כ האישה טענו נגד החלטת ביה"ד שהפרו את התקנות בדבר חיסיון ההליכים בביה"ד והיותם בדלתיים סגורות, וכן פגיעה בצנעת הפרט של האישה.

אומנם בתקנות הדיון מבואר:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נב. הדיון בענייני משפחה ובבקשות לגיור מתנהל בדלתיים סגורות, ובשאר העניינים – בדלתיים פתוחות, אלא אם בית-הדין הורה אחרת במשפט מסוים או בישיבה מסוימת. בכל אופן רשאי בית-הדין להרשות או לא להרשות את נוכחותו של אדם מסוים או סוגי בני-אדם. [...]

נד. הדיונים המתנהלים בבית-הדין בדלתיים סגורות הם חסויים. אין לפרסם פרטים על מהלך הדיונים אלא באישור מפורש, בכתב, של בית-הדין.

כלומר, החיסיון המוטל על מהלך הדיונים קיים כל עוד לא החליט ביה"ד אחרת. ביה"ד רשאי להחליט שאפשר למסור פרטים ולגלות מהנעשה בין כותלי ביה"ד אם נראה לו לפי שיקול דעתו שהדבר נצרך, כגון אם פונה למומחה, פק"ס וכיו"ב. במקרה זה ביה"ד החליט שיש תועלת רבה בפנייה לאדמו"ר מצאנז וגילוי פרטים של המקרה לפניו. יצוין שמדובר באישיות בכירה וחשובה, ואין כל כך חשש שהדברים יתגלו על ידו לגורמים אחרים. לפיכך ביה"ד אינו רואה פגם מצד חיסיון הדברים וצנעת הפרט בקיום הפגישה עם האדמו"ר מצאנז.

(9) האם אפשר כעת להטיל סנקציות ואולי אף להחמיר את חוב הגט

למרות האמור לעיל, ולמרות ההחלטה של ביה"ד מסוף 2014 שאין להזדקק לתביעת הגירושין של האישה בטרם השבת הכספים שגבתה מכוח תביעת הנזיקין סבור ביה"ד שיש כעת שינוי נסיבות במקרה דנן המצדיק את ביטול החלטת ביה"ד מתאריך 2014 ולהשיב לתוקפה את החלטת ביה"ד הגדול משנת ל' אדר א' תשס"ג (2.2.2003) המחייבת את הבעל במתן גט לאשתו והטלת סנקציות של חרם דר"ת, וכן מאפשר לנו בעתיד להטיל סנקציות חמורות יותר על האיש אם יתמיד הבעל בסירובו לתת גט פיטורין לאשתו, וזאת גם בטרם תשיב האישה את מה שגבתה מהאיש במסגרת תביעת הנזיקין שלה, ונבאר את דברינו.

א. בהמשך לנימוקי חברי בית הדין הגדול בהחלטתם לחייב את האיש בגט, נאמר אף אנו: התברר לפנינו שהאיש אינו שומע בקול רבותיו ומבזה אותם, הן האדמו"ר מאמשינוב הן האדמו"ר מצאנז, הולך אחר שרירות לבו, מבזה תלמידי חכמים, ואף החציף פניו בפני האדמו"ר מצאנז, וכבר אמרה הגמ' בסנהדרין צט ע"ב "אפיקורוס: רב ור' חנינא אמרי תרוייהו זה המבזה ת"ח רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרי זה המבזה חבירו בפני ת"ח". המשנה בכתובות עז א מונה מומין בבעל שבגינם יכולה אישה לתבוע גירושין מבעלה, וביה"ד אף יכפה אותו לגרש. יש מקום רב לומר שאדם שמתנהג כך ושהגמ' מכנה אותו אפיקורוס שאין לו חלק לעוה"ב עדיף מהמומין שנמנו שם, ואם מחמת אותם מומין אפשר לכפות לגרש כל שכן על "מום" זה. בפרט שנושא זה אינו מסתכם רק במה שבין אדם למקום, אלא זהו גם נושא חברתי בחברה שאליה משתייכים הצדדים: מדובר בחסידים שאצלם האדמו"ר תופס מקום מרכזי באורח החיים שלהם. אדם שמבזה את רבותיו מנתק את עצמו ומשפחתו מהחברה שאליה הוא משתייך, ובוודאי שאישה ששייכת לחברה זו אינה יכולה לסבול זאת.

ומנגד יש לציין לשבח את חוסן עמידתה של האשה שקיבלה על עצמה לקיים את כל הוראות האדמו"ר מצאנז כפי שמצופה מחסידה של האדמו"ר ובייחוד שמדובר באשה עגונה שסבלה שנים רבות, אולם כל זה לא פגע באמונתה.

ב. הזכרנו לעיל את דברי המהרשד"ם והמהרש"ם בעניין כפייה על גט כאשר הבעל מציב תנאים. דעת המהרשד"ם שאין לכפות בכל עניין שמציב הבעל תנאי, ואילו דעת המהרש"ם שרק אם מציב תנאי שתשיב לו את מה שלקחה ממנו שלא כפי הדין ההלכתי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכיו"ב. אולם גם המהרשד"ם כותב שדבריו אמורים רק באשר לתנאי שנקל לקיימו, שהרי ז"ל המהרשד"ם בסימן מא:

מצאתי בס"ה דינים שכתב בסוף ספר חזה התנופה אעפ"י שנותן גט לאשתו על מנת שלא תלכי לבית אביך שהגט כשר והתנאי קיים אין לשום אדם שישתדל בגט שיתן בתנאי כזה כי אין ספק שלא יתקיים התנאי הזה שאי אפשר שתעמוד על נפשה מלכת לבית אביה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים למפרע אם המגרש הזה מאלו שכופין לגרש ולא רצה לגרש רק בתנאי זה אין שומעין לו וכופין לגרש בלא תנאי זה עכ"ל [...] ודאי דוקא תנאי זה שכמעט נמנע להתקיים הוא דקאמר שכופין לגרש בלא זה הא תנאי אחר שנקל לקיים אין ספק שהכופה לגרש בלא תנאי מרבה ממזרים.

במקרה דנן מבקש האיש שתשיב לו סכומי כסף אדירים שכבר אינם ברשותה כלל. את הדירה המשותפת שזכתה בה מכרה כבר, ובכסף שקיבלה חיתנה את ילדיה. כיום היא גרה בשכירות ובקושי יש לה למחייתה. בוודאי שאין זה בגדר תנאי שנקל לקיימו. בפרט שהאיש אינו מסתפק בזה אלא דורש לקבל לידיו שלוש דירות.

גם המהרש"ם יודה במקרה דנן. דבריו הם, כפי שביארנו לעיל, מצד שאם האישה אינה ציית דינא גם אין לכפותו לציית דינא. אך במקרה דנן שאין ביד האישה להשיב את הכסף אי אפשר לומר שאינה ציית דינא. היא רוצה אך אינה יכולה.

ביה"ד נטל עצה מן הזקנים והתייעץ בנושא זה עם כבוד הגאון רבי חיים גדליה צימבליסט שליט"א (חבר בית הדין הגדול בדימוס) שהסכים לדברינו, שבמקרה כגון זה שאין ביד האישה להשיב, ובייחוד שהאשה הוציאה את הכסף על נישואי הילדים יש להזדקק לדינה ולחייב את הבעל במתן גט, ואין לתלות במקרה דנן את מתן הגט בהשבת הכספים שגבתה האשה שלא כהלכה.

ג. גם יש לציין שהאישה השתמשה בכסף לחתן את ילדיו. בוודאי שמוטל על האיש לדאוג לחתן את ילדיו ולתת נדוניא לילדיו. אומנם אינו חייב לתת את כל הונו עבור ילדיו ולחזור על הפתחים, אך אינו רשאי להיפטר ממצוה זו המוטלת עליו וכדברי הגמ' בכתובות נב ע"ב על הפסוק "ואת בנותיכם תנו לאנשים", וגם זה נכלל במצוות הבן על האב להשיא אישה (קידושין כט). וכן משמע מהרמ"א בסימן ע"א סעיף א, וז"ל: "לא כופין (את האב) להשיא את בנותיו ואע"פ שמצוה ליתן לבתו נדוניא ראוייה, מ"מ לא כייפינן ליה אלא מה שירצה יתן רק שישאן". וכתב הח"מ ס"ק ב: "הלשון מגומגם, והכוונה שאין כופין על פרנסה כמו שכופין על צדקה אבל כופין שיתן לה בעל ואם ימצא מי שיקח אותה בחינם ייתן לה פרנסה בצמצום כדי שיקח אותה מי שיהיה אבל מצוה הוא ליתן נדן הראוי כדי לזוגם להגון לה".

העולה מהח"מ בדעת הרמ"א שיש לכופף במידה ובמשורה את האב לתת נדוניא לבנותיו לצורך נישואיהן עם אנשים הגונים להן. וכן במקרה דנן שזכה האב ולמרות שלא נקף אצבע שבנותיו יינשאו לאנשים הגונים, ולא השתתף בהוצאות נישואיהן של בנותיו, לפיכך לא ניתן לקבוע במסמרות שהאשה נהגה שלא כדין כשגבתה את הכספים לצורך כך ולא רק לצורך אמצעי לחץ על הבעל למתן גט, כפי שנוכח ביה"ד בדיון האחרון שהתקיים בפני ביה"ד ושמע את האשה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ד. לכך יש לצרף את חוב מזונות הילדים שחויב האב וכפי הנראה לא שילם כלל עד כה, והחוב הנ"ל הצטבר לכמה מאות אלפי שקלים.

ה. בנוסף, ביה"ד התרשם שהאשה עשתה זאת בתום לב, היה בידה היתר ממו"ץ קרית צאנז בירושלים (החסידות אליה משתייכת האשה) לתבוע תביעת נזיקין, אומנם לא ברור לנו נימוקי ההיתר, אך סוף כל סוף פנתה לבית המשפט על סמך היתר של רב חשוב ומובהק. ולפיכך אינה נחשבת כ"לא ציית דינא".

ו. יתכן גם, שעיקר מטרתה בתביעת הנזיקין הייתה לצורך מזונות וצורכי הבית והילדים והוצאות נישואיהם ולא כשוט לכפות את הבעל לתת גט, שהרי השימוש בכספי אותה תביעה היה לצורך נישואי הילדים ופירעון חובות שנוצרו לצורך כלכלת הבית והמשפחה. ראייה נוספת לכך היא שרק ב-2014 פנתה האשה לחידוש הליכי הגירושין, ועד אז לא עשתה דבר בעניין, אלא מוכח שעד אז הייתה האשה עסוקה בכלכלת הבית ודאגה לצורכי הילדים. תביעת נזיקין היא בעייתית מבחינה הלכתית כאשר היא משמשת כשוט לשם השגת הגט, במוצהר או שלא במוצהר, אך במקרה שמטרתה הייתה כספית גרידא, נפסקו לה מזונות נמוכים מאוד של 3,000 ₪ בלבד והיא גבתה דרך המל"ל 2,000 ₪ בלבד, יש לדון שאין זה פוסל את הגט, שכן אין זה ככפייה על הגט.

ז. ומעל הכל, האשה קיבלה על עצמה בפני ביה"ד שככל שיש לאיש תביעה כלשהי כלפיה היא מוכנה ללכת בבוררות לכל בורר שיבחר האדמו"ר מצאנז. הסכמתה לדון בתביעותיו הממוניות של הבעל משמיטה לגמרי את הבסיס עליו נסמכו החלטות קודמות לחייב אותה להשיב טרם קבלת הגט. בכך, התקבלה תביעתו שהרי מעתה בידו לברר את תביעותיו בבוררות כאמור. ובכך נסתתמה טענתו של הבעל שזכותו לעכב את מתן הגט לאשה עד שתשיב לו האשה את כספו, שהרי לאחר שקיבלה עליה האשה לדון בפני בורר על תביעותיו, מעבר לכך לא יוכל הבעל להשיג בעיכוב מתן הגט, ולפיכך אין לדמות כלל מקרה דנן לדינו של המהרש"ם.

לאחר שנימקנו את ההחלטה לביטול החלטת ביה"ד האזורי שתלתה את מתן הגט בהשבת הכספים, לא ניתן שלא להתייחס לנימוקים שהביאו את ביה"ד הגדול בשנים תשס"ב ותשס"ג (2002 ו-2003) כשהחליטו לחייב את הבעל במתן גט ונצטט מהחלטתם הנ"ל ונוסיף עליהם בהמשך:

מן החומר שבתיק עולה תמונה קשה. הבעל מתיימר להראות כצדיק יסוד עולם. דו"ח לשכת הרווחה מציין את ההשפלות שמשפיל את אשתו וילדיו בקללות ובכינויי גנאי. הוא מבקש לכפות על ילדיו לימודים במסגרת דוברת אידיש בלבד, ודורש שהבנות תלבשנה 3 זוגות גרביונים. לשכת הרווחה מוצאת סיכון רב להתפתחותם התקינה של הילדים.

ביה"ד של העדה החרדית קבע עוד ביום כ"ג באייר תשנ"ח, כי "המצב בבית לא טוב להם ולא לילדים. לכן אנו קוראים להבעל לגרש אשתו". זו גם השקפת כל אלו שטפלו במשפחה. כגון הרב יהושע בק, שכתב לביה"ד הגדול בחודש אייר תשס"א: "ענין יצירת קשר עם אשתו וילדיו, לצערי, לדעתי, אין בו את הכישורים המינימליים לכך".

יצוין, כי לא מדובר בצדיק יסוד עולם במכתב שהוגש לביה"ד נאמר: "אני בדקתי את המחשב של הרב [פלוני] שיחי', וראיתי שם דברי פריצות שאסור לראותם".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מדובר אפוא, באדם המתעלל באשתו ובילדיו, מתעטף באדרת של צידקנות, ומבזה תלמידי חכמים.

אין לי ספק כי לא יציית גם למרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, כפי שלא ציית לכ"ק האדמו"ר מאמשינוב שליט"א, שקבל עליו במפורש.

על כך יש להוסיף שתיק זה של 30 שנות עגינות הוא תיק עגינות הממושך ביותר שנתקל ביה"ד כאשר אין ספק שהאשם הבלעדי לעגינותה של האשה הוא הבעל ורק אליו ניתן להפנות את האצבע המאשימה לסבלה הרב שעברה בכל שנות עגינותה. כבר בדיון הראשון שהתקיים בתאריך ט"ז בטבת תשפ"א (31.12.2020) ביה"ד התרשם שמדובר באדם שאין פיו וליבו שווים, ובדיון שהתקיים אצל האדמו"ר מצאנז הוכח הדבר והתגלה פרצופו האמיתי של הבעל והוסרה המסכה מעל פניו. מדובר באדם שבטוח שהוא החכם מכל אדם, והוא דעת תורה ואין בלתו. כל מי שלא מסכים עימו לא רק שהוא טועה אלא ראוי לקללות ורק בגלל שהעז לחשוב ולומר אחרת ממנו. ניתן רק לשער את סבלם הרב של האשה והילדים שעברו כשנאלצו לשהות במחיצתו תחת קורת גג אחת. ניכרו דברי אמת של האשה בסיפוריה הקשים שסיפרה לביה"ד על מעלליו של בעלה כפי שפירטה בדיון שהתקיים בתאריך ה' באדר תשפ"א (17.2.2021) על ההתעללות הקשה שחוו הילדים הן פיזית והן נפשית. והכל כביכול באצטלא של תורה שטען הבעל שהוא עטור בה, בטענה של דאגה לרוחניותם של הילדים. אולם ההיפך הוא הנכון, הבעל עשה את התורה קרדום לחפור בה כדי למלא את תאוות השליטה שטבועה בו, וילדיו ואשתו נפלו קרבן לפולחנו.

הבעל 'טבל ושרץ בידו'. השתמש בחסידות צאנז בדרישתו לאשה לחנך את ילדיו לפי מנהגי חסידות צאנז נגד רצונם (והקצין את חומרותיו גם מעבר למקובל בחסידות צאנז), אולם כשזה נוגע לו הוא אינו מתנהג כחסיד בכלל וחסיד צאנז בפרט, ומעז להמרות את הוראת רבו שהוא האדמו"ר מצאנז.

בוודאי שאין זו דרכה של תורה, שדרכיה דרכי נועם, ורק תושייתה של אשתו 'אשת חיל' שהצטרפה לחסידות צאנז (למרות שהייתה חסידת קרלין מהבית) כאשה כשרה שעושה רצון בעלה, הקריבה את חייה למען ילדיה הצילה את ילדיו יוצאי חלציו מאבדון, וכיום היא קוצרת את פירות השקעתה ורווה נחת מילדיה בזכות המאמץ שהשקיעה בגידול הילדים.

ביה"ד קובע בוודאות שעם בעל שכזה לא ניתן היה לאשתו לחיות עמו תחת קורת גג, שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת, ובוודאי שיש לחייבו לגרש את אשתו.

לצערנו ביה"ד התרשם שהכוח שמניע את בעל להמשיך ולעגן את אשתו תקופה כה ארוכה, זה יצר הנקמה באשתו, כפי שלא התבייש לומר בעזות מצח במפורש לאדמו"ר, ואף הגדיל ונימק זאת בנימוק הלכתי (כדרכו, שעושה את התורה קרדום לחפור בה) מכיוון שהוא תלמיד חכם מותר לו לנקום.

לאור כל האמור, ושינוי הנסיבות מאז ההחלטה שניתנה ע"י ביה"ד האזורי בתאריך ט' טבת תשע"ה (31/12/2014) יש לחזור ולדון בתביעת הגירושין של האשה, ולכל הפחות לאכוף את החלטת ביה"ד הגדול שחייב את האיש בגט ופסק עליו הרחקות דרבנו תם.

לפיכך על המזכירות לקבוע מועד לסידור גט, ואם יסרב האיש לתת גט לאשתו בדיון הקרוב שנקבע לצורך סידור גט, ידון ביה"ד בהחמרת הסנקציות שיוטלו עליו בנוסף להרחקות דר"ת שהטיל ביה"ד הגדול על הבעל, וזאת בכפוף לפתיחת תיק הגבלות מצד האשה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנות

א. כאשר תובעת האישה תביעת נזיקין או שכבר גבתה מכוח תביעת נזיקין אין לביה"ד לדון ולאכוף את חיוב הגט עד שתבטל את התביעה או תשיב את מה שגבתה בניגוד לדין ההלכתי. גט שיימסר כל עוד לא נעשה הדבר ייחשב לגט פסול.

ב. במקרה דנן, לאישה אין את האפשרות להשיב את מה שגבתה, וגם השתמשה בכספים שגבתה מהבעל להשיא את ילדיהם המשותפים, דבר שמן הראוי שהאיש ישתתף בו שהרי הוא מצווה להשיא את בנותיו, וגם הבעל חייב לה מזונות רבים, והכל ביחד קרוב לסך שקיבלה בגין תביעת הנזיקין. גם האישה מחלה בפנינו על כל חוב שאולי חייב לה האיש, ואינה רוצה אלא בגט, והיא גם התחייבה בפנינו ללכת לבוררות בכל תביעה כספית שיתבע אותה האיש, אצל בורר שאת זהותו יקבע האדמו"ר מצאנז אם ירצה הבעל לתבוע את אשתו לאחר סידור הגט. לפיכך אין לעכב את הדיון בחיוב הגט ובאכיפתו.

ג. דינו של המהרש"ם שזכותו של לעכב את מתן הגט עד שתחזיר לו האשה את הממון שלקחה ממנו שלא כהלכה, לא שייך לנידון דנן, מהנימוק שכיום אין ממון ביד האשה להשיב לבעל. נימוק נוסף, מכיוון שהבעל אינו מתנה את השבת הכסף במתן הגט ואפילו אם תשיב לו האשה את הכספים הבעל לא יסכים לתת לאשה את הגט ואין תועלת בהתניית השבת הכספים במתן הגט. ומעל הכל, התחייבותה של האשה לדון בתביעותיו הממוניות של הבעל כנגדה בפני בורר לאחר סידור הגט.

ד. החלטת ביה"ד מתאריך ט' בטבת תשע"ה (30/12/2014) מבוטלת לאור הנסיבות שהתחדשו במפגש שהתקיים אצל האדמו"ר מצאנז.

ה. הפגישה שקיים ביה"ד אצל האדמו"ר מצאנז הייתה חוקית, לפי הנהלים, ולתועלת העניין, ואכן הייתה תועלת מרובה מכך, ובסופו של דבר ב"כ האשה הודו לביה"ד על כך.

ו. על המזכירות לקבוע מועד לסידור גט בשבוע הבא ביום רביעי י"ב באדר תשפ"א (24/2/2021), ואם האיש יסרב לגרש את אשתו, ידון ביה"ד בהחמרת ההגבלות שהוטלו עליו לפי החלטות ביה"ד הגדול, וזאת בכפוף לפתיחת האישה תיק הגבלות.

ז. החלטת ביה"ד הגדול מתאריך 24/1/2002 שחייבה את הבעל במתן גט בתוקפה.

ח. לעת עתה מחליט ביה"ד שחוזרת לתוקפה החלטת ביה"ד הגדול מתאריך ל' אדר א' תשס"ג (2/2/2003) בעניין הרחקות דרבנו תם שהוטלו על האיש למקומה:

הננו מכריזים בזאת כי שרי למקרי ליה עברינא; וכן על כל איש ואשה מישראל, וכל הנלווים אליהם, להמנע בהחלט מלדבר עמו כלל; ושלא לשאת ולתת עמו; הן במסחר והן בכל משא ומתן של ממון; ושלא לארחו ולהאכילו ולהשקותו; ושלא לבקרו בחוליו; ושלא להושיבו בבית הכנסת; וכל שכן שלא להעלותו לתורה; ושלא לאפשר לו לומר קדיש; וכל שכן שלא לתת לו לעבור לפני התיבה; ושלא לשאול בשלומו; ושלא לחלוק לו כבוד כלל; ולהתרחק מעליו ככל האפשר.

יש לפרסם הכרזה זו בבתי הכנסת שבאזור בו שוהה האיש וכן בבית הכנסת [...] בו נוהג הבעל למסור שיעור מדי שבוע. ועל האישה וב"כ האישה לדאוג לכך.

ט. ניתן לפרסם החלטה זו לאחר השמטת פרטים מזהים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ניתן ביום ו' באדר התשפ"א (18/02/2021).

הרב מנחם האגר

הרב יעקב מ' שטיינהויז

הרב מרדכי רלב"ג – ראב"ד

קובץ זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה